

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Türkiye's Desecuritisation of Energy Resources in The Eastern Mediterranean After Russia- Ukraine War

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu
Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışlaştırması

*Mehmet Ferhat FIRAT
Rahman DAG*

Ulusal Güvenlik Bağlamında Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü: Dönemsel Bir Analiz

The Transformation of Deterrence Strategy in the
Context of National Security: A Periodic Analysis

Hasan GÜL

Soğuk Savaş Sonrası Dönemden Günümüze ABD'nin Asya Pasifik Stratejisi

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War
Period to the Present

Zeynel Abidin DURMUŞ

Kitap İncelemeleri
Book Reviews

Tatyana Yurevna Chesnokova Putin Rusya'ya Ne Bırakacak?: Rusya İçin Dört Senaryo

Muhammet NEGİZ

Francis Fukuyama Liberalism And Its Discontents

Nadejda CANALİ

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Hülya Kınık
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Göktuğ Kırprızlı
- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Kırbaşoğlu

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ayça Eminoğlu
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Vahit Güntay
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Erol Kalkan
- Professor İsmail Köse

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Professor Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – York St John University, UK
- Professor Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Professor Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Professor Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Professor Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Professor Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 5 | Sayı 2 | 2023
Volume 5 | Number 2 | 2023

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

148

Türkiye's Desecuritisation of Energy Resources in The Eastern Mediterranean After Russia-Ukraine War

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışılaştırması

Mehmet Ferhat FIRAT

Rahman DAG

172

Ulusal Güvenlik Bağlamında Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü: Dönemsel Bir Analiz

The Transformation of Deterrence Strategy in the Context of National Security: A Periodic Analysis

Hasan GÜL

194

Soğuk Savaş Sonrası Dönemden Günümüze ABD'nin Asya Pasifik Stratejisi

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War Period to the Present

Zeynel Abidin DURMUŞ

Kitap İncelemesi / Book Review

222

Tatyana Yurevna Chesnokova
Putin Rusya'ya Ne Bırakacak?:
Rusya İçin Dört Senaryo

Muhammet NEGİZ

230

Francis Fukuyama
Liberalism And Its Discontents
Nadejda CANALİ

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDEN
GÜNÜMÜZE ABD'NİN ASYA PASİFİK
STRATEJİSİ

Zeynal Abidin DURMUŞ*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 31.08.2022

Düzeltilme Tarihi // Revised: 20.12.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 25.12.2023

Öz

Uluslararası arenadaki güç mücadelelerinin yaşandığı en önemli alanlardan biri de şüphe yok ki Asya-Pasifik Bölgesi'dir. Son otuz yılda bu bölgede gelişen hızlı ekonomik büyüme neticesinde evrensel ekonomik ve politik ağırlık Atlantik'ten, Pasifik bölgesine taşınmıştır. Bu bölgede Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin, Japonya ve Hindistan gibi önemli aktörler arasındaki rekabet giderek hız kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler, ABD'nin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Bu makale, bilimsel kitap, makale ve uluslararası belgelerden faydalanılarak ortaya konulmuştur. Makalenin amacı ABD'nin, son dönemlerde uluslararası alanda önemi artan Aya Pasifik bölgesine yönelik izlediği stratejileri ortaya koymaktır. Bu bağlamda bu makalenin birinci bölümünde Asya Pasifik Bölgesi tanıtılarak bu bölgede, bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eden konular ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Asya Pasifik Bölgesinin ABD açısından önemi ve bölgeye yönelik politika hedefleri, ABD'nin Asya-Pasifik stratejisinin temelleri ve Soğuk Savaş sonrası ABD'nin Asya-Pasifik politikası anlatılmaya çalışılmıştır. Makalenin devamında ise

* Bağımsız Araştırmacı,
zeynal.abidino2@outlook.com

ORCID: 0000-0003-2973-457X,

ABD'nin Hint-Pasifik kavramına yaklaşımı ve bu bağlamda geliştirdiği güvenlik antlaşmaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Asya-Pasifik, QUAD, AUKUS

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War Period to the Present

Abstract

There is no doubt that one of the most important areas where power struggles occur in the international arena is the Asia-Pacific Region. As a result of the rapid economic growth in this region in the last thirty years, universal economic and political weight has moved from the Atlantic to the Pacific region. In this region, competition between important actors such as the United States of America (USA), China, Japan, and India has accelerated. All these developments attracted the attention of the USA to this region. This article has been prepared by making use of scientific books, articles and international documents. The aim of the article is to reveal the strategies followed by the USA towards the Asia Pacific region, whose importance has increased internationally in recent years. In this context, in the first part of this article, the Asia Pacific Region is introduced, and the issues that threaten regional and global security in this region are discussed. In the second part of the study, the importance of the Asia-Pacific Region for the USA and its policy objectives for the region, the foundations of the USA's Asia-Pacific strategy and the USA's Asia-Pacific policy after the Cold War were tried to be explained. In the rest of the article, the USA's approach to the Indo-Pacific concept and the security agreements developed in this context are discussed.

Keywords: USA, Asia-Pacific, QUAD, AUKUS

Giriş

Bir devletin dünyadaki güç dengesi ve geleceği açısından dış politika, önemli bir belirleyicidir. Bu ilke, tüm ülkeler için geçerli olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) için de geçerlidir. ABD'yi, bir dünya devleti haline getiren yapı taşlarından biri de kuşkusuz dış politikasında izlemiş olduğu stratejileridir. Son yüzyılda ABD dış politikasını başarılı kılan en büyük etken küresel bir vizyon perspektifine sahip olmasıdır. ABD'nin dış politikasına bakıldığında, 20. yüzyıl başından

itibaren akıllı ve etkili bir dış politika yürüttüğü görülmektedir. Tüm Amerika kıtasını Monroe Doktrini ile kendi nüfuz alanı olarak gören ABD, Birinci Dünya Savaşı'nın akabinde Wilson İlkeleri ile etki alanını Trans-Atlantik'e taşımaya başlamış; İki Dünya Savaşı arası dönemde *izolasyon* politikasıyla kendi kıtasına çekilmesini bilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ve Soğuk Savaş'ı takip eden ilk yıllardaki stratejileri ile ABD dış politikası, başarılı ve istikrarlı bir grafik çizmiştir.

21. yüzyılın başları ABD'nin istemeyeceği gelişmelere sahne olmuştur. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD, teröre karşı savaş ilan ederek Afganistan ve Irak'ı işgal etmiştir. Her ne kadar sahip olduğu büyük ekonomi ve ileri teknolojiyle büyük askeri başarılar elde etse de aynı başarıyı diplomatik alanda gösterememiştir. Irak'ta elde ettiği askeri başarıların sürdürülebilir olmadığı görüldüğünde, ABD'yi dünya gücü yapan olgunun dış politika becerisi olduğu anlaşılmaktadır.

Asya-Pasifik bölgesi, dünya çapında yeni güç dengelerini ve yeni bölgesel ve küresel güç aktörlerini belirleyecek önemli bir coğrafi dönüşümdür. Bilindiği gibi, Soğuk Savaş sonrası Asya-Pasifik bölgesinin ekonomik ve siyasal coğrafyası, birçok yeni bileşen ve faktörden oluşan bir değişim süreci yaşadı. Son zamanlarda, *Pasifik Yüzyılı* veya *Pasifik Çağı* terimleri de bu durumu gösterir niteliktedir.

Atlantik'ten Pasifik'e doğru ilgi ve çekicilik, Soğuk Savaş sonrası siyasal dönüşümler neticesinde gerçekleşmiştir. Kutuplaşma eğilimleri ve küresel liderlik tartışmaları, 1990'lı yıllarda Asya Pasifik eksenini yeni bir sahne ve çok aktörlü bir senaryonun uygulama alanı olarak öne çıkarmıştır. Bir anlamda Asya Pasifik bölgesi, küresel dengeyi yönetme alanı olarak görülmektedir.

Yeni düzen arayışında, geleceğe yönelik stratejiler yine Asya-Pasifik üzerinden yürütülmektedir. Asya-Pasifik eksenine bakıldığında, küresel güç, küresel liderlik ve kutuplaşma kavramları çerçevesinde ABD'nin bölgedeki rolünün yanı sıra Japonya, Çin ve Rusya büyük ekonomik yapılarıyla öne çıkan ülkelerdir.

Bu bağlamda ABD dış politikası ve savunmasında Asya-Pasifik ya da ABD'nin son dönemde ifade ettiği tabirle Hint-Pasifik bölgesine yönelik ilgisi artarak devam etmektedir. Son yıllarda Ortadoğu bölgesi ve Afganistan gibi ülkelerde askeri varlığını azaltan ABD, Asya-Pasifik bölgesindeki varlığını ve askeri mevcudiyetini artırmaktadır. Bu doğrultuda ABD, bölgenin yükselen gücü Çin'e karşı bölgedeki müttefikleriyle yaptığı antlaşma ve paktlarla gücünü göstermektedir.

Bu makale Amerika Birleşik Devletleri'nin son 20 yılda dünya jeopolitiğinde önemi artan Asya Pasifik bölgesine yönelik izlediği politikaları incelemeyi amaçlamaktadır. İçinde bulunduğu döneme ve şartlara bağlı olarak değişen ABD dış politikası çerçevesinde ABD'nin, Asya Pasifik bölgesine yönelik geliştirdiği politikalar, bu makale de ortaya konulmuştur.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise ilerleyen yıllarda uluslararası ilişkiler alanında gündemi oldukça işgal edecek konuların başında Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik ve askeri mücadeleler ve bu mücadelelerin uluslararası sisteme yansımaları yer alacaktır. Ekonomik ve askerî açıdan yükselen Çin ve ABD arasındaki güç mücadelesi ve bu durumun nereye evrilebileceği konusunda muhtemel çıkarımlar bu bölümde ifade edilecektir.

1) Asya Pasifik'in Tanımlanması

Makalenin birinci bölümünde ABD ve uluslararası sistemdeki konumuna değindikten sonra bu bölümde *Asya Pasifik* teriminin kullanımının açıklanması gerekmektedir (Mcdougall, 2021). Bütün bölgeler, kurguya dayalıdır. Bölgelerin tanımlarının devletler genellikle amaçladıkları politikaya uygun olarak yapılmasını istemektedirler. Asya Pasifik kavramı, 1960 ve 1970'li yıllara dayanmaktadır. Asya Pasifik kavramı, Doğu Asya'yı, daha geniş olan Pasifik bölgesine bağlamak için Avustralya, Japonya ve ABD tarafından geliştirilmiştir (Mcdougall, 2021). Asya Pasifik, Pasifik bölgesini ayrı tutarak sadece Asya boyutunu vurgulamaktadır. Açıkçası *Doğu Asya* terimi, coğrafi olarak daha sınırlı olmakla beraber Avustralya ve ABD gibi güçleri kapsamaktadır. *Uzak Doğu* terimi ise tarihsel kökenli ve Avrupa merkezlidir. ABD, *Asya Pasifik* terimi ile Doğu Asya ilişkilerine müdahil olmayı meşru hale getirmektedir. Her ne kadar ABD, kendini Asya gücü olarak tanımlasa da Asya Pasifik bölgesindeki kapsamlı dahli ABD'yi, Asya Pasifik'in bir parçası olarak tanımlanmasını sağlamaktadır. Başka bir deyişle kavramın oluşmasında temel faktör, ABD'nin desteğidir (Buzan, 2013, s. 86). Kavramın oluşmasında ABD gibi ciddi katkıları olmayan fakat benzer sebeplere sahip Yeni Zelanda, Kanada ve Avustralya gibi Pasifik merkezli Batılı ülkeler, bu kurguyu devam ettirme niyetindedir. Bu bağlamda Japonya örneğinde olduğu gibi Japonya desteğinin arka planında, kavramın ABD'nin Doğu Asya ilişkilerine katılımını sürdürme ve bu katılımı çok taraflı hale getirme amacı yatmaktadır. Japonya, olası ABD-Japonya geriliminin çıkması halinde bu gerilimlerin, geniş bölgesel düzlemde ortadan kaldırılması noktasında imkânlar yaratabilir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere *Pasifik bölgesi* terimi Asya için kullanılan özel bir kavram niteliği taşımamaktadır. ABD gibi Batılı ülkeleri dışlayan temel alternatif bölgesel yapı, *Doğu Asya*'dır. 1981 yılından 2003 yılına kadar bu düşüncenin ana savunucusu, Malezya Başbakanlığı yapan Mahathir Mohamad'dır. 1989 yılında kurulan Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği'ne (Asia-Pacific Economic Cooperation-APEC) üye olmasına karşın Malezya Başbakanı Mahathir'in tercihi Doğu Asya Ekonomik Grubu olmuştur (Temiz, 2019a).

1997 yılındaki Asya ekonomik krizinin ardından kurulan Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (The Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) Artı Üç (Güney Kore, Japonya, Çin ve Güneydoğu Asya Ülkeler Birliği üyeleri), *Doğu Asya* düşüncesine bir hareketlilik getirmiştir. 2005 yılının Aralık ayında Kuala Lumpur'da gerçekleştirilen toplantının ardından Doğu Asya Zirvesi olarak yeni bir grup oluşturulmuştur. Asya Pasifik'teki varlığı artan Hindistan, kendisinin de desteklediği yeni *Hint-Pasifik* teriminin kullanılmasına neden olmuştur. Bu terim Avustralya gibi başka ülkeler tarafından da kullanılmıştır. Özetle *Hint Pasifik* terimi, *Asya Pasifik* terimine kıyasla daha az kullanılmaktadır (McDougall, 2021, ss. 21-22).

Genel olarak *Asya Pasifik*, Doğu Asya'yı ve Pasifik'in Batılı ülkelerini (Yeni Zelanda, Kanada, Avustralya ve ABD) kapsamaktadır. Kuzeydoğu Asya ve Güneydoğu Asya olarak Doğu Asya iki gruba ayrılabilir. Kuzeydoğu Asya, Moğolistan, Rusya, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan ve Çin'i kapsamaktadır. Güneydoğu Asya, Vietnam, Doğu Timor, Tayland, Singapur, Filipinler, Malezya, Laos, Endonezya, Kamboçya, Myanmar (Burma) ve Brunei'yi kapsamaktadır. Güneydoğu Asya ülkelerinin tamamı, Doğu Timor dışında ASEAN üyesidir. Yeni Zelanda ve Avustralya Güney Pasifik'in başlıca ülkeleri konumundayken Bütün Pasifik Adaları bölgesi Asya Pasifik'in kapsamı içerisindedir. Bağımsız ve özerk ada devletleri, Yeni Zelanda ve Avustralya, Pasifik adaları Forumu'nu oluşturmaktadır. Fiji ve Papua Yeni Gine en önemli ada devletleridir. Asya Pasifik'in bazı tanımlarının sadece Kanada ve ABD'yi değil Latin Amerika'nın Pasifik deniz kıyısı ülkelerini de içerdiğini gözden kaçırmamak gerekir. Örneğin Şili, Peru ve Meksika APEC üyeleridir. Ayrıca Hindistan çeşitli yollarla Asya Pasifik ile etkileşim içerisindedir (McDougall, 2021, s. 22).

a) Asya Pasifik Bölgesinde Bölgesel ve Küresel Güvenliği Tehdit Eden Unsurlar

Küreselleşme, 20. yüzyılın sonlarında başladı ve bu yüzyıla da damgasını vurması beklenmektedir. Asya-Pasifik

bölgesi, giderek daha karmaşık hale gelen küreselleşmenin kültürel, teknolojik, siyasi, ekonomik ve askeri etkileriyle dünyanın odak noktası haline gelmiştir. Güvenlik alanındaki bütünleşme süreci de Asya-Pasifik bölgesindeki belirsiz ekonomik gelişimden etkilenmiştir. Genel olarak gelişmişlik düzeylerine göre Asya Pasifik ülkeleri, üç kategoriye ayrılabilir. Hammadde ve tarım ülkeleri olan Endonezya, Filipinler ve Brunei en az gelişmiş olanlarıdır. Güney Kore, Tayvan, Singapur ve Avustralya, onlardan biraz daha gelişmiş; yeni sanayi ülkeleridir. Japonya ve Çin ise en gelişmiş durumdadır. Pasifik'teki gelişmeler, Avrupa'nın tersine iki kutuplu ve güçlü bir bloklaşma tarafından belirlenmediğinden, güvenlik sistemi çoğunlukla askerî ittifaklardan değil; ikili anlaşmalar üzerine kurulmuştur. Bunun temel nedeni, bölgedeki zıtlıkların ve ulusal çıkarların dikkate alınmamasıdır (Hubersky, 1998, ss. 14-15).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Asya Pasifik devletleri, hızlı bir ekonomik kalkınma sürecine girdiler. Sanayileşme ve teknolojik ilerlemeyle beraber sömürge devletlerinden bağımsızlıklarını kazanan bölge devletleri, küresel kapitalizmle entegre olma sürecine girdiler. Bölge ülkeleri, bu sürecin bir sonucu olarak küresel kapitalizme yön veren aktörler haline geldiler. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan güç boşluğu, bölgede etnik, dinî ve ekonomik bir dizi çatışmaya yol açtı. 1997'deki ekonomik krizin bir sonucu olarak, ABD'nin, Afganistan ve Irak'a yönelik harekâtları, bölgenin güvenlik hedefleri ve gelişmeleri açısından dünya barışı için kritik hale gelmiştir (Caşın, 2003, ss. 143-144).

Asya-Pasifik bölgesinin güvenliğini tehdit eden unsurların başında balistik füzelerin artması, kitle imha silahlarının yayılması, silahlanma yarışı ve ABD'nin bölgedeki askerî varlığının karşı karşıya kalabileceği olası tehlike girişimleri yer almaktadır. Bölgedeki enerji talebinin artması, bölgedeki ülkelerin savunma güçlerini yenileme çabaları, sınır anlaşmazlıkları ve diğer bölgesel aktörler arasındaki anlaşmazlıklar, yeni çatışma olasılıklarını artırmaktadır (Taştekin, 2009, s. 24).

Enerji talebinin artması, bölge ülkelerinin güvenliğini tehdit eden faktörler arasında önemli bir rol oynamaktadır. Asya-Pasifik ülkelerinin dünya ekonomisindeki payının artması, enerji talebinin artmasına neden olmuştur. Asya-Pasifik bölgesinin büyüyen ekonomisinin ihtiyaç duyduğu enerji ihtiyacı sadece bu bölgedeki enerji rezervleri için değil aynı zamanda Avrasya ve Hazar bölgesindeki enerji kaynaklarının taşınması ve kullanımı konusunda da küresel güçlerle rekabet

yaşamısına neden olmaktadır (Erkan ve Ateş, 2019). Bu durum, dolaylı olarak da olsa bölgedeki ülkelerin işbirliğini desteklemektedir. Bununla birlikte, Pasifik Okyanusu'nda orta ve uzun vadede bölge ülkelerinin doğal gaz ve petrole olan ihtiyaçları nedeniyle *kara suları sorunu* ortaya çıkmaktadır. Vietnam, Tayvan, Singapur, Filipinler, Malezya, Endonezya, Çin, Kamboçya, Brunei ve Tayland Körfezi dâhil olmak üzere bölgesel düzeyde uyuşmazlık potansiyeli daha da artmaktadır (Caşın, 2003, ss. 146-147).

Bölgenin enerji sorununun bir başka nedeni, Asya-Pasifik ülkelerinin enerji açıklarını kapatmak için nükleer enerji kullanımına başvurmalarıdır. Japonya, Çin, Güney Kore, Tayvan ve Kuzey Kore bu ülkelerin başında yer almaktadır. Nükleer enerji üretimi ve kullanımı, bölgede bir başka çatışma potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Asya-Pasifik bölgesi, Soğuk Savaş'tan ve küreselleşmeden kaynaklanan yeni sorunlarla, bir çatışma alanı oluşturma potansiyeline sahiptir. Bölgedeki devletler, ekonomik büyümeyle birlikte, büyük güçlerin çıkar çatışmaları, rekabetin yarattığı gerilim ve güvensizlik nedeniyle ordularını yenileme ve güçlendirmeye başladılar. Bunun yanı sıra, tüm dünyada olduğu gibi teknolojik ve ekonomik gelişmeler, nükleer silahlanmaya neden olmaktadır. Bu da bölgesel, dinsel ve etnik milliyetçilikler sebebiyle bölgedeki çatışma riskini artırmaktadır. Bu çerçevede yeni çatışmaların ve istikrarsızlıkların ortaya çıkması kaçınılmaz görünmektedir. Bu durumda bölgedeki ülkeler, yeniden ittifaklar oluşturmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca bölge ülkeleri ekonomik işbirliğini temel alan örgütlenmeyi başlatarak bölgedeki çatışma olasılığını azaltmak için harekete geçmişlerdir. Singapur, Malezya, Yeni Zelanda, Avustralya ve İngiltere arasındaki savunma gücü anlaşmaları, ABD-Filipinler ittifakı; Pasifik Güvenlik Anlaşması (The Australia, New Zealand and United States Security Treaty-ANZUS), Şangay Örgütü, ABD-Japonya, Manila Paketi; Avustralya-Endonezya, ABD-Tayvan ve ABD-Güney Kore ittifakı bölgede istikrarsız ve güvensiz bir ortamda kurulan ittifaklara örnektir (Caşın, 2003, s. 145).

Bu yüzyılda meydana gelebilecek değişikliklere karşı kurulan bu gruplar ve ittifaklar, bölge ülkelerinin güvenliğini sağlamaya çalışırken, güçlü ülkeler de yaptığı ikili anlaşmalarla çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır. Güvenlik sorunlarının dışında bölgedeki demografik ve çevresel sorunların yakın gelecekte önemli sorunlardan biri olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, bölge ülkeleri, bu konularda henüz bir anlaşmaya varamamışlardır. Küresel aktörlerin (G-8, ASEAN, North Atlantic Treaty Organisation-NATO, Birleşmiş Milletler-BM, AB, Rusya, Hindistan, Japonya, Çin ve ABD gibi) bölgedeki

önemli çıkarlarının artması, bölgenin güvenliğini daha da önemli hale getirmektedir. Pasifik ülkeleri arasında devam eden güvensizlik, istikrarın sağlanamaması noktasında önemli bir unsurdur. Kendi güvenliklerini tehdit eden unsurlar hakkında bölge devletleri çok farklı düşünmektedir. Ortak bir tehlikeyi asla kabul etmemektedirler.

Üç kilit devlet tipik olarak bölgedeki bu oluşumu oluşturmaktadır. Bu devletler, ABD, Çin ve Japonya'dır. Esas olarak bu üç devletin güvenlik konusundaki farklı görüşleri ve çıkar çatışmaları; bölgede ortak bir güvenlik sisteminin kurulmasını engellemektedir. Bu sebeple de bölge ülkelerinin, kendi güçlerine ve silahlarına güvenme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Asya-Pasifik bölgesindeki ülkeler, silahlanma yarışına girmişler ve ekonomilerini ağırlıklı olarak savunma harcamalarına ayırmışlardır. Bölge ülkelerinin savunma harcamalarının son yıllarda hızla artması da bu durumu açıkça göstermektedir. Tayvan, Çin, Japonya, Singapur ve Malezya gibi ülkelerin yeni silahlar alma ve ordularını modernize etme yolundaki savunma harcamaları milyarlarca dolar artmıştır (Ekrem, 2006). Güvenliklerini koruma konusunda Asya-Pasifik ülkelerinin askerî eğilimlerinin temelsiz olduğunu söylemek zor görünmektedir. Bölgedeki istikrarı bozan bazı sorunlar, uzun süredir devam etmektedir.

Toprak anlaşmazlıkları, ulusal sorunlarını genellikle idari olarak çözen bölge ülkeleri arasında çatışmaya yol açabilecek en önemli etkidir. Bunlar arasında, Tayvan ve Çin'in hak iddia ettiği ancak Japonya tarafından kontrol edilen Senkaku adaları; Vietnam ve Çin arasındaki Paracel adaları; Tayvan, Malezya, Brunei, Endonezya, Filipinler, Vietnam ve Çin'in hak iddia ettikleri Spratly adaları yer almaktadır. Bununla birlikte petrol arama konusunda Pasifik Denizi'ndeki anlaşmazlıklar, önemli bir çatışma potansiyeline sahiptir. Bölgedeki ülkelerin iç sorunları da bölgenin istikrarını bozabilecek başka bir etkidir. Örneğin Kamboçya'daki karışıklık, Çin'in Tibet ve Sincan-Uygur özerk bölgelerindeki sorunları, Malezya'nın Sabah eyaletindeki ayrılıkçılık ve Endonezya'nın Doğu Timor sorunu gibi. Yakın gelecekte de bu sorunların, bölgenin istikrarını bozabileceği söylenebilir (Torun, 2006).

Bununla birlikte Myanmar ve Kamboçya'daki karışıklık, Çin'in Tayvan'a karşı güç kullanma olasılığı ve Kore'nin nükleer programı bölgedeki barış için en önemli tehditler arasında yer almaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından 11 Eylül saldırıları, uluslararası sistemde ulus devletlerin bölgesel ve kıtasal dış politika parametrelerini hızlı ve dinamik bir biçimde denge ve kriz boyutlarında sorgulamalarına neden olmuştur. Yeni jeopolitik ve jeoekonomik perspektiflere göre

Asya-Pasifik, Hint Okyanusu ile Pasifik Okyanusu arasındaki geniş kıtadır. Bu bölge, dünya nüfusunun %56'sını kapsayan yüksek ve dinamik üretim gücü ve geniş pazar potansiyeliyle küresel güvenliğin önemli bir halkasını oluşturmaktadır (Gottmoeller, 2015). Küreselleşme eğilimini etkileme potansiyeline sahip olduğu için kapitalizmin hegemonik etkisinin doğuya doğru kayacağı ve 21. yüzyılın *Asya-Pasifik yüzyılı* olacağına dair önemli emareler mevcuttur. Ancak bölgede şu anda üç önemli eğilim vardır. Bunlar; Çin'in hızlı büyümesi, bölgede terörist hareketlerin artması ve terör için kriz kaynaklarıdır. Nükleer silahlanma yarışının yanı sıra bölgede çok sayıda antidemokratik ülkenin bulunması, istikrarı tehdit eden önemli faktörler olarak görülmektedir (Nuraniye, 2006).

Bölge ülkeleri arasında istikrarın sağlanması konusunda son zamanlarda ortaya çıkan anlaşmazlığın, önemli bir tehdide yol açtığı görüşü tartışılmaya başlanmıştır. Kamboçya'daki çatışmadan bu yana, Asya-Pasifik bölgesinin bütünleşmesine yardımcı olacak önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1967'de kurulan ASEAN ve 1992'de kurulan Serbest Ticaret Bölgesi (The ASEAN Free Trade Area-AFTA), bütün Güneydoğu Asya'yı kapsamaktadır. ASEAN, ABD'nin bölgedeki etkisine karşı birlikte hareket eden bölge ülkeleri tarafından kurulmuş ve hızla bölgesel bir örgüt haline gelmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren Rusya ve Çin yakınlaşmaya başladı. Hemen hemen tüm bölge ülkeleri, 1980'li yıllarda kurulan APEC grubuna katıldılar. 1996'da Çin'in öncülüğünde Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından kurulan Şangay Beşlisi, daha sonra Özbekistan'ın katılımıyla Şangay İşbirliği Örgütü adını almıştır. Bu oluşum daha sonra Çin ve Rusya'nın hem bölgede hem de Orta Asya'da etkinliğini önemli ölçüde artırmıştır (Karaca, 2003, ss. 95-110).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle değişen dış politika ve güvenlik stratejileri içinde dünya barışını tehdit edecek bölgelerden biri olan Asya-Pasifik bölgesi, küreselleşme sürecini etkileyecek aktörlerin yer aldığı birçok sorunla karşı karşıyadır. İç ve uluslararası tehditlerin ortadan kaldırılması amacıyla kurulan örgütler de bölgesel güvenliği sağlayamamıştır. Bölgede henüz büyük bir çatışma bulunmamaktadır. Ancak mevcut sorunlar ve dünyanın en güçlü ülkelerinin rekabet ettiği Bölge'nin daha karmaşık hale geldiği söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Rusya ve Japonya, bölgede etkili güçlerdir. Bölgenin güvenlik durumu, bu güçlerin amaçlarının, rekabetlerinin ve faaliyetlerinin belirlenmesiyle daha iyi anlaşılabilir.

2) ABD'nin Asya-Pasifik Politikası

a) Asya Pasifik Bölgesinin ABD Açısından Önemi ve Bölgeye Yönelik Politika Hedefleri

Asya Pasifik bölgesi, son otuz yılda hızlı bir endüstrileşmeyle beraber ticaret alanında ciddi bir atılım gerçekleştirmiştir. Bu başarı, ekonomik, küresel ve politik ağırlığın Pasifik bölgesine taşınmasını sağlamıştır. Bu durum, ABD'li akademisyenlerin, iş insanlarının ve yetkililerin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Günümüzde Asya Pasifik ülkeleri ile ABD arasındaki karşılıklı ticaret, yüzlerce milyar dolarlık seviyeye ulaşmıştır. Yine ABD'nin en büyük ihracat pazarını bu bölge oluşturmaktadır (Taştekin, 2009, s. 40). Tek bir egemen milliyetin olmaması, demokrasi, çoğulculuk ve sağlıklı bir milliyetçilik gibi bölge politikaları da ABD'nin arzuladığı özelliklere sahiptir. Bu ekonomik başarı başta Çin, Japonya ve Tayvan olmak üzere bölge ülkelerine geniş döviz rezervleri kazandırmıştır. Bu bağlamda bu ülkeler, uluslararası alanda önemli yatırımcı statüsüne yükselmiştir (Çam, 2000, s. 300).

ABD için dünyada hızla gelişen on ihracat pazarının altısı, Asya bölgesinde yer almaktadır. Yine ABD tarafından ihraç edilen ürünlerin %60'ı bu bölgeye gerçekleşmektedir (Taştekin, 40, s. 2009). Bölge aynı zamanda dünyanın en büyük ordularının altısına, dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine ve dünyada nükleer silah üreten sekiz ülkesinden beşine sahiptir.

Ekonomik olarak Asya-Pasifik bölgesi halen dünyanın en dinamik bölgesidir. Asya ile olan ticaret, ABD'nin iki milyondan fazla iş sahasını etkilemektedir. Bu nedenle bölgenin güvenliği, ABD'nin geleceği için hayati önem taşımaktadır. ABD halen Pasifik'te en büyük ticaret ortağı olarak yer almaktadır. 21. asırda Asya-Pasifik etkisinin, dünya ekonomisinde daha fazla rol oynaması beklenmektedir. Kore, Malezya, Singapur, Tayland, Endonezya ve Tayvan gibi ülkeler hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Son yirmi yılda Çin ortalama %9 büyümüştür (Külebi, 2006). Asya-Pasifik bölgesinde büyümenin gelecekte de devam edeceği tahmin edilmektedir. ABD, bölgeyi büyük bir pazar olarak görmektedir. Asya-Pasifik bölgesi ile yapılan ticaret, Amerika Birleşik Devletleri'nin toplam ticaret hacminin %36'dan fazlasını oluşturmaktadır. Yakın gelecekte Asya-Pasifik bölgesi, Avrupa'dan sonra ABD'nin ikinci ihraç pazarı olacağı öngörülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Asya-Pasifik bölgesinde ticari liberalizasyonu teşvik etmeyi amaçlıyor. Ancak 1998'deki Asya krizi, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki pazar payını azaltmıştır (Pamir, 2006, s. 165).

Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik büyüme ile güvenlik durumu yakından ilişkilidir. Kuzey Amerika'dan sonra bu bölge dünyanın en büyük petrol tüketicisidir. Bölgenin petrol ihtiyacının %70'i halen Basra Körfezinden sağlanmaktadır ve bu oran gelecek asırda %90 seviyelerine ulaşacağı öngörülmektedir (Taştekin, 42, s. 2009) Bu nedenle, ulaştırma hatlarının güvenli olması gerekmektedir.

Asya'nın etnik, dini, kültürel, dilsel ve coğrafi farklılıkları vardır. Tarihi düşmanlıklar güçlü; dayanışma ruhu zayıf ve güçsüzdür. Asya'daki büyük güçler, ilk olarak Çin-Japon harbinden Çin-Sovyet gerginliğine, Kore, Vietnam ve Kamboçya harplarına kadar sürekli anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşadı. Asya ve Pasifik bölgelerinde hegemonyacı Sovyet tehdidi ortadan kalkmış olsa da, Kore Yarımadası'ndaki askeri tehdit ve diğer bölgelerdeki karmaşık gerginlikler hala devam etmektedir.

Bölgedeki sorunların çoğu, Doğu Asya ülkelerinin sosyal, ekonomik ve politik geçiş dönemlerinin bir sonucudur. Kitle imha silahlarının yayılması, etnik ve milli husumetler ve uzun süredir var olan toprak anlaşmazlıkları istikrarsızlık yaratmaktadır.

Birçok tarihi nedenle, bölge ülkeleri birbirlerine karşı güvensizlik ve şüphe duymaktadır. Bu koşullarda Amerika Birleşik Devletleri, bölgede istikrar sağlayan bir rol oynamaya çalışmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, bölgeyle ekonomik, diplomatik ve askeri ilişkilerini sürdürmeye kararlıdır.

Özetle ABD'nin Asya Pasifik Bölgesine yönelik temel hedef ve stratejilerine bakılacak olursa:

- ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde liderliğini güçlendirmesi,
- Çin-Tayvan anlaşmazlığının bir savaşa dönüşmesinin önlenmesi,
- ABD-Japonya'nın *global ortaklığının* yeniden canlandırılması,
- Güney Kore ile birlikte Kore Cumhuriyeti ile barış görüşmelerinin ilerletilmesi ve Kore Cumhuriyeti'nin nükleer programının sonlandırılması,
- Güney Asya'nın küresel politik ve ekonomik alanlarla ilişkilendirilmesi, çok taraflı forumlarda bölgesel işbirliğini geliştirmesi,
- Bölgeye tek bir gücün hâkim olmasının engellenmesi,
- Bölgeye ticari, politik ve askeri yollardan devam eden nüfuzun önüne geçilmesi
- Kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi,
- Bölgedeki ülkelerin demokrasilerinin güçlendirilmesi
- Uyuşturucu trafiğinin engellenmesi (Taştekin, 2009: 42).

b) ABD'nin Asya-Pasifik Stratejisinin Temelleri

Bağılantısızlık politikasından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hâkimiyetine giden yolu kademeli olarak artmıştır. İngiltere'den bağımsızlığını kazanan ABD, hızlı bir şekilde sınırlarını genişletmeye başlatmıştır. Önce Latin Amerika'da sonra da Pasifik'te önemli bir ülke haline gelmiştir. ABD, Asyalı (Japonya) ve Avrupalı (İspanya, Almanya, Rusya, İngiltere, Fransa) büyük devletlerle girdiği rekabette uzun vadede kazanan taraf olmuştur.

ABD'nin bağımsızlıktan sonra izlediği dış politika; Avrupalı büyük güçlerin savaşlarına ve ittifaklarına karışmama olarak tanımlanan *barışçıl ve yalnızlık* politikasıdır. Tarafsız, küçük bir ordu ve donanmaya sahip olan Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'daki sürekli savaşlardan ve askeri yükümlülüklerden kaçan Avrupalı göçmenler için iyi bir ülke olmuştur. Bu bağlamda, ilk dönemde ABD dış politikasının yalnızlık politikası olmaktan çok tarafsız olduğu görülmektedir.

Ayrıca ABD, *gayri siyasi müdahale* olarak tanımlanan kendi ülkesinin ve vatandaşının çıkarını korumak için Avrupalı devletlerle birlikte üçüncü ülkelere müdahalelerde bulunabiliyordu. Bu tür faaliyetler ABD dış politikası açısından herhangi bir meşruiyet sorunu ortaya çıkarmıyordu. Esas itibarıyla gelecekte ABD'nin dünya politikasına dâhil olacağına işaret eden 1823 Monroe Doktrini'dir.

Bu dönemde ABD dış politikasının;

- Sorunların barışçıl yollarla çözülmesi
- Açık denizlerde serbestlik ve uluslararası ticaretin gelişmesi
- ABD'nin Amerika kıtasındaki genişlemesi
- Milletlerin kendi kaderini tayin hakkı yer almaktaydı.

Bu ilkelerin o dönemdeki ABD'nin mevcut çıkarlarına hizmet ettiği görülmektedir (Gözen, 2018).

c) Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Asya-Pasifik Politikası

ABD'nin, Asya-Pasifikte izlediği genel bir stratejisi olmakla beraber, bu bölgede yer alan ülkelerle belli ilkeler etrafında toplanması pek mümkün olmamıştır. 1993 yılında ABD Başkanı Bill Clinton'un, Asya devlet ve hükümet başkanlarının da yer aldığı bir toplantıda, ortaya sunduğu Pasifik Topluluğu teklifi, ABD'nin, Asya'ya olan ilgisini yeni bir boyuta taşımıştır (Gözen, 2018). Fakat Avrupa'daki gibi kurumsal işbirliği anlayışı yeterince güçlü olmayan Asya'da, bu düşüncüyü uygulamak zor görünmektedir. Çünkü Asya'da, hala

rekabete dayalı ve mesafeli ikili ilişkiler ekseninde izlenen bir dış politika anlayışı söz konusudur.

Japonya, güvenliğini Soğuk Savaş boyunca ABD'ye emanet ederek bütün gücünü ekonomiye vermişti. SSCB'nin Washington ve Tokyo için ortak tehdit olarak görüldüğü bu dönemde bu strateji, hız kesmeden devam etti. Ancak askeri yetenekleri artan Güney Kore, Çin ve bu süreçte askeri gücünden pek bir şey kaybetmeyen Rusya karşısında Japonya'nın, uzun vadeli stratejik hedeflerinin aynı kalacağını hayal etmek güçleşmektedir. Devletlerin ekonomik ve siyasi konularda öncelikli çıkarlarının olduğu bir ortamda, ABD ve Japonya'nın dış politika çıkarlarının her zaman aynı kalması mümkün değildir. Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın tarihsel deneyimleri ve farklı coğrafi konumları, siyasi farklılıkları kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çerçevede Japonya'nın, ABD ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük üçüncü savunma bütçesine sahip olması tesadüf değildir. Tarihi rakipleri Çin ve Rusya'nın büyük bir nükleer güce sahip olmasının yanında Kuzey Kore'nin de nükleer kapasiteye sahip olması Japonya'yı, ABD'den bağımsız olarak nükleer silah üretmeye sevk edebilir. Rusya kendini toparlamadan ve Çin bir süper güç olarak ortaya çıkmadan önce ekonomisi uzun süredir durağanlaşan Japonya, teknolojik ve stratejik avantajından yararlanmayı seçebilir. Bu nedenle Japonya, şimdi olduğu gibi bir ekonomik dev olarak kalmayacaktır (Çalık, 2013).

ABD'nin, Japonya ile kurduğu yakın işbirliğini devam ettirmesi hem komşu ülkelere garanti sağlaması açısından hem de Tokyo'nun ılımlı politikasını sürdürmesine katkı sağlaması noktasında önem arz etmektedir. Ayrıca Japonya, ABD ile olan askeri işbirliği neticesinde daha az güvenlik kaygısı taşıyacaktır. Önümüzdeki süreçte ABD ve Çin'in iyi ilişkiler içerisinde olması; Japonya ve Çin'in iyi ilişkilere sahip olmasını kolaylaştıracaktır.

1989 yılında kurulan APEC'de ABD, öncü bir rol üstlenmektedir. APEC, Pasifik ekonomileri arasındaki işbirliğini derinleştirmek ve kurumsallaştırmak amacıyla Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru 12 ülkenin bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Bugün itibarıyla 21 üyeli bir yapıya kavuşan APEC, dünya ticaretinin ve gayri safi milli hasılanın (GSMH) %50'den fazlasını ve dünya nüfusunun %40'ını kapsamaktadır (Yamazawa, 2000). APEC'in temel amacı, iktisadi alanda işbirliğini arttırmak ve üye ülkeler arasında ticaret ve yatırımda serbestleşmeyi arttırmaktır. Görüldüğü gibi bu ilkeler, bağımsızlık sonrasında şekillenen ABD dış politikasının en önemli öncelikleri arasında yer almaktadır. APEC, gevşek yapılı

bir bölgesel örgüt olmasına rağmen, ABD'nin kendi siyasi ve ekonomik önceliklerini gündeme getirdiği bir platform görünümü vermektedir.

Komünist blok dışındaki Güneydoğu Asya ülkeleri, 1967'de ASEAN'ı kurdu. ASEAN, Asya'daki en başarılı organizasyon niteliğindedir. Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı dayanışmayı önceleyen ASEAN, 1990'lı yıllardan itibaren önceliği ekonomik bütünleşmeye vermiştir. Bu minvalde Vietnam, Myanmar, Kamboçya ve Laos gibi sosyalist rejimlerin halen iktidarda olduğu ülkeler, üyeliğe kabul edilmiştir. ASEAN'ın siyasi önceliği 1990'lı yıllarda komünizmin yayılmasını engellemekten, Çin'i dengelemeye doğru kaymıştır.

Endonezya liderliğindeki ASEAN, tüm Asya kıtasını kapsayacak bir örgüt olma yolunda adımlar atmıştır. ASEAN, 1999 yılında kurumsallaşmış ve Artı Üç'ün oluşturulmasıyla Güneydoğu Asya ülkeleri, Güney Kore, Çin ve Japonya arasındaki işbirliğini derinleştirmiştir. İlk olarak 2005 yılında gerçekleştirilen Doğu Asya Zirvesi ise, Yeni Zelanda, Avustralya, Hindistan, Güney Kore, Japonya, Çin ile beraber 10 ASEAN ülkesini bir araya getirmiştir. ABD ve Rusya'nın katılımıyla beraber üye sayısı 18'e çıkmıştır. Yine 1994 yılında ASEAN bünyesinde kurulan ASEAN Bölgesel Forumu, Avrupa Birliği üyelerini ve Asya-Pasifik üyelerini bir araya getirmiştir. ABD, ASEAN Bölgesel Forumu ve Doğu Asya Zirvesi sayesinde Asya'daki kendi stratejik çıkarlarını korumaya çalışmakta ve bölgedeki entegrasyon hareketlerini de yakından takip etmektedir (Temiz, 2019b).

Bunun yanında aralarındaki güven eksikliği nedeniyle Asya ülkeleri, siyasi bütünleşme konusunda gerekli hassasiyeti göstermemektedirler. Bu açıdan ABD Başkanı Bill Clinton'un, Pasifik Topluluğu kurulması düşüncesi beklenen bir ilgiyle karşılanmamıştı. Asyalı devletler, ABD'nin ne yoğun bir şekilde bölge işlerine müdahale etmesini ne de Asya'dan çekilmesini istemektedirler. Bu çerçevede ABD'nin bölgedeki olaylara yön verme kabiliyeti belli başlı ülkelerle kurduğu ikili ilişkilere bağlı olacaktır. Bu açıdan ABD'nin Hindistan, Japonya ve Çin ile kuracağı ikili ilişkiler büyük önem taşımaktadır.

Mevcut uluslararası sisteme bakıldığında, ABD'nin hala en büyük güç olduğu ve bu konumunu korumaya çalıştığını söylemek mümkündür. Rusya ise eski günlerine dönmeye çalışan bir dev konumundadır. AB, dünyada daha fazla ağırlığa sahip olabilmek için etkin bir birlik olma çabasıdadır. Zengin bir ülke konumunda olan Japonya siyaseten çekingen bir ülkedir. Şüphesiz mevcut büyük güçler arasında en fazla çıkışta olan ülke Çin'dir.

Çin, hızla artan bir askeri kapasiteye, kalabalık ve milliyetçi bir topluma ve hızla büyüyen bir ekonomiye sahiptir. Bu nedenle ABD'nin, Çin'e karşı çatışmacı bir politika izlemesi, ABD'nin bölgedeki stratejilerini zora sokacaktır. Çünkü Asyalı ülkelerin ABD'nin politikalarına destek vermesi, Japonya ve Çin'i içeren bir istikrarın sağlanması içindir. Aksi takdirde Asya ülkeleri son derece güçlü bir bölge devleti olan Çin ile yarış içerisine girmek istemeyecektir.

Pekin'in Washington ile olan küresel rekabetinin bölgesel ilişkilere yansıyan bazı yönleri bulunmaktadır. Çin, güçlenen ABD-Japonya ittifakından ve buna bağlı olarak kurulan füze savunma sistemlerinden, NATO yayılmasından ve ABD'nin tek taraflı hareketlerinden rahatsızlık duymaktadır. Bu nedenle, Kore Yarımadası'ndaki barışın gecikmesi, Güney Kore ve Japonya'daki ABD askeri üslerinin meşruluğuna dair herhangi bir tartışmayı imkânsız kılmaktadır.

Dış politikasını geleneksel ulusal çıkarları üzerine oturtan ve en uzun bağımsız dış politika tarihine sahip olan Çin'in, çekindiği komşuları Hindistan, Japonya ve Rusya'ya karşı bir denge oluşturduğu için ABD'nin, Asya işlerine müdahale etmesine tümüyle karşı çıkmamaktadır. Bu doğrultuda Çin, güçlü komşularına karşı denge oluşturma noktasında ABD ile bir ilişki kurması beklenmektedir.

Kore'den sonra Doğu Asya'da en önemli anlaşmazlık konusu Tayvan'dır. Eğer yakın bir gelecekte Kore birleşmesi gerçekleşirse Tayvan sorunu, ABD ve Çin'in bölge politikalarını belirlemede belirleyici etken olacaktır. Eğer Kore birleşmesi yıllar alacak uzun görüşmeler neticesinde gerçekleşecek olursa bu süreçte Tayvan ve Çin'in de uzlaşmaları mümkün görünmektedir. Bu durumda Tayvan sorunu, Kore sorununu etkileyen bir unsur olmaktan çıkacaktır. Öte taraftan bölge devletleri, bu süre içerisinde egemenlikleri tartışmalı adaların statüsü olmak üzere aralarındaki diğer problemleri de çözüme kavuşturabilirler.

3) ABD'nin Hint-Pasifik Kavramına Yaklaşımı ve Çin'i Çevreleme Politikası

a) ABD'nin Hint-Pasifik Kavramına Yaklaşımı

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükselen bir güç görünümü çizen ABD, gerek kendi gücünü göstermek gerekse de Pasifik Okyanusu'nun önemini göstermek adına Bölgeyi *Pasifik Gölü* olarak nitelendirmiştir. 1980'lerde ise Japonya, Amerika Birleşik Devletleri içinde yere alan Batı Eyaletleri ve Asya Kaplanları olarak bilinen Singapur, Hong Kong, Tayvan ve

Güney Kore hattında ekonomik aktivite artmış ve bölge daha genel olarak Asya-Pasifik olarak adlandırılmıştır (Lattimore, 2020: 313-316).

Asya-Pasifik bölgesine yönelik politikalar oluşturma çabası ortaya koyan Barack Obama, ABD Başkanı seçilmesinin ardından güncel dış politikada ilk adımlarını Asya'ya yönelerek gerçekleştirmiştir. ABD bölgedeki varlığını, ekonomi ve diplomasi yoluyla artırma gayreti içerisine girmiştir. Foreign Policy dergisine *America's Pasific Century* başlıklı bir makale kaleme alan dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton; Asya'ya yönelişin ana temasını açıklamıştır. Yine Clinton, ABD'nin Asya politikasını 10 Kasım 2011 tarihinde gerçekleştirdiği bir konuşmada:

Müttefiklerimizle güvenlik odaklı ikili bağlarımızı güçlendirmek, bölgede yükselen güçlerle bağlarımızı derinleştirmek, bölgesel çok taraflı örgütlerle ilişki kurmak, ticaret ve yatırımı genişletmek, geniş çaplı bir askeri varlık oluşturmak ve demokrasi ve insan haklarını desteklemek.

olmak üzere 6 başlık altında toplamıştır (Clinton, 2011).

Bu dönemden sonra devlet yetkililerinin, düşünce kuruluşlarının, askeri yetkililerin, ABD'li politikacıların açıklamalarında Hint-Pasifik söyleminin artması ve aynı ölçüde Asya-Pasifik söyleminin azalması, bölgede güçlenen Çin'in küresel ve bölgesel düzenin kurallarını kendi lehine çevirme stratejileriyle paralellik göstermektedir.

ABD-Çin ilişkileri, Donald Trump'un Başkan seçilmesiyle beraber yeni bir döneme girmiştir. Obama Yönetiminin Asya'ya yönelik geliştirdiği ekonomik ve diplomatik temele dayalı stratejisi, Trump döneminde geleneksel müttefiklerle işbirliği vasıtasıyla Çin'i kontrol altına alma stratejisine dönüşmüştür. ABD, Hint-Pasifik kavramını bütünüyle coğrafi bir terim olarak görmemektedir. ABD bu kavramı, bölgede yükselen güç konumunda bulunan Çin'in politikalarına karşı, yeni güvenlik standartlarına ve algılamalara yol açarak; bölgede oluşturulmak istenen Çin merkezli düzeni yıkacak bir kavram olarak görmektedir. Bu noktada Trump yönetimi, Hint-Pasifik politikasını kavramsallaştırmak için bir dizi adım atmıştır. Hint-Pasifik bölgesi, 2017 yılında yayınlanan Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinin Bölge Stratejileri bölümünde bir başlık olarak ele alınmıştır (National Security Strategy, 2017, s. 45). Yine Hint-Pasifik bölgesi, 2018 yılında açıklanan Ulusal Savunma Stratejisi Belgesi'nde üç önemli tehdit bölgesinden biri olarak değerlendirilmiştir (The U.S. Department of Defense, 2017, s. 6). 2019 yılının Haziran ayında ise ABD Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan Hint-Pasifik bölgesine yönelik

atılacak adımları içeren ilk resmi rapor *Hint-Pasifik Strateji Belgesi* yayınlanmış olup, sonrasında 2019 Kasım ayında ise *Özgür ve Açık Hint-Pasifik* adlı rapor Dışişleri Bakanlığınca yayınlanmıştır (The U.S. Department of Defense, 2019). ABD'nin attığı bir diğer önemli adım ise ABD Pasifik Komutanlığı'nın (Pacific Command-PACOM) adını ABD Hint-Pasifik Komutanlığı (Indo-Pacific Command-INDOPACOM) olarak değiştirmek olmuştur. Mayıs 2018 yılında gerçekleştirilen bu değişiklik ile Hint ve Pasifik Okyanuslarının birbirine olan bağlantısı vurgulanmıştır. Öte taraftan bu adım bölgede ABD'nin donanma gücünü arttıran bir gelişme olarak görülmektedir (Koyuncu, 2021, s. 18).

b) ABD'nin Hint-Pasifikteki Varlığı

Günümüzde jeopolitik düzlemde Amerika, Avrupa'yı merkez alan haritalarda Atlantik merkezli bir ülke konumunda yer alırken; Asya'nın yükselişiyle beraber bu algı değişmektedir. ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi Belgesinde de yer edindiği üzere Amerika'nın Hawaii, Kaliforniya, Washington, Oregon, Alaska olmak üzere beş Pasifik eyaletine sahip olması ve yine Kuzey Mariana Adaları, Wake Adası, Amerikan Samoası ve Guam'a sahip olması nedeniyle ABD, geçmişte ve günümüzde var olan Pasifik ülkesidir. Bu çerçevede Amerika Asya-Pasifik bölgesinde, gerek ana kıtasının batı yakasında bulunan eyaletler yoluyla gerekse de Çin'e daha yakın olan adalar aracılığıyla mevcudiyetini muhafaza etmekte, kendi mevcudiyetinde yer alan bu topraklar üzerinde askeri üsler ve limanlar kurarak askeri gücünü korumaktadır (The U.S. Department of Defense, 2019).

ABD'nin Hint-Pasifik Filosunun yerleşik ana limanı olan Kaliforniya eyaletine bağlı San Diego şehri, kalıcı gemi üssü de dâhil olmak üzere 50'den fazla gemiden ve 20.000'den fazla personelden oluşmaktadır (Scott, 2020, s. 56). Birçok devlet yetkilisi tarafından Hawaii, Hint-Pasifik'e açılan kapı olarak görülmektedir. 80 bin Amerikan askerinin adadaki varlığı, ABD'nin Batı Pasifikte 'teki konumunu destekleyen önemli bir yer konumundadır. Adada bulunan deniz ve hava üsleri, Amerika Birleşik Devletleri'ne hem operasyonel güç hem de lojistik destek sağlamaktadır. Dünya çapında iletişim ve veri iletimini sağlayan deniz altı kabloları için de hayati bir bölge konumundadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin batı kıyısından Hindistan'a kadar olan coğrafi alanı kapsayan bölgenin sorumluluğunu üstlenen INDOPACOM'un da merkezi Hawaii'dedir.

Guam, ABD'nin coğrafi varlığını sağlayan bir diğer önemli bölgedir. ABD Başkanı Obama'nın Asya stratejisi ile

birlikte önemi giderek artan Guam, Amerika'nın öncüsü konumundadır. Hem Amerika'nın askeri tesislerine ev sahipliği yapması hem de bölgeye yakınlığı Guam'ı, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisi içerisinde önemli bir jeostratejik konuma yükseltmektedir. Amerika açısından Guam'ın varlığı Batı Deniz Sempozyumu'na katılmasına da imkân sağlamıştır (Scott, 2020, s. 56). Guam'da bulunan Anderson hava Üssü 2005 yılından beri B-220 bombardıman uçaklarına ev sahipliği yapmaktadır. Yine Guam'da 4 nükleer denizaltısı ve denizaltıları besleyecek iki deniz üssü bulunmaktadır. Guam'ın bir diğer stratejik önemi cephanelik ve yakıt tedariki sağlamasıdır (Koyuncu, 2021, s. 20).

ABD, Pasifik Okyanusundaki varlığını Hint-Pasifik stratejisi ile arttırmaya devam ederken; bölgede bulunan müttefikleriyle de ekonomik ve askeri işbirliği vasıtasıyla Çin'in artan gücüne karşı harekete geçmiştir. 2019 yılında Japonya seyahati sırasında açıklamalarda bulunan Dönemin ABD Genelkurmay Başkanı Mark Miley; Çin'i stratejik rakip olarak tanımlarken; Avustralya, Güney Kore, Japonya ve diğer dost ve müttefiklerin bir arada kalmasının önemini vurgulamıştır (The U.S. Department of Defense, 2019). Bu ilgi sadece Trump dönemiyle sınırlı kalmamış ABD'nin yeni Başkanı Joe Biden tarafından da devam ettirilmiştir. Ancak Trump döneminde vurgulanan *Önce Amerika* söylemi yerine Biden, daha fazla iş birliği ve ortaklık için çabalamaktadır. Bu minvalde Joe Biden'ın savunma Bakanı olan Lloyd Austin, Hindistan' a gerçekleştirdiği ziyarette özellikle savunma ilişkilerinin artırılması konuları ele alınmıştır (Kugelman, 2021). Sonrasında Japonya'ya, Dışişleri Bakanı Anthony Blinken ve Lloyd Austin tarafından yapılan ortak ziyaretin ana gündemi Çin'in saldırgan tutumuna karşı alınacak tedbirler olmuştur (Strother, 2021). Bu ziyaretler sonucunda ABD ve müttefikleri, demokrasi ve özgürlüğe dayalı uluslararası sistemin çıkarlarının korunmasında ve güçlenmesinde önemli rol oynayacağına inanmaktadır (Scott, 2020, s. 3).

c) Dörtlü Güvenlik Diyalogu (Quadrilateral Security Dialogue QUAD) İlkeleriyle Yapılan Güvenlik Girişimleri

ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle oluşturduğu kapsamlı güvenlik ağlarının başında QUAD yer almaktadır. Japonya Başbakanı Abe'nin girişimleriyle 2007 yılında oluşturulan bu girişim Amerika, Japonya, Avustralya ve Hindistan'dan oluşmaktaydı. 25 Mayıs'ta ASEAN Bölgesel Formunda ilk toplantısı gerçekleştirilirken, Avustralya ve Hindistan'ın tereddütleri ve Çin'in eleştirileri sebebiyle bu girişim

durdurulmuştur (Chellaney, 2007). On yıl sonra ABD'nin Hint-Pasifik politikası çerçevesinde QUAD'ın geri dönüşü yeniden gerçekleşmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson ve dönemim Japonya Dışişleri Bakanı Taro Kono'nun, 2017'de QUAD'ı yeniden başlatma kararı almasıyla beraber yeni bir döneme girilmiştir (Çokgüçlü, 2022). Çin'in bölgede hak talep etmesinin önüne geçme noktasında yeniden dizayn edilen ve Asya'nın NATO'su benzetmesi yorumları yapılan QUAD, Çin'in eleştirilerine maruz kalmıştır (Xingchun, 2021). Malabar Tatbikatları; QUAD'ı yeniden tasarlama ve Hint-Pasifik stratejilerine aktif olarak katılma sürecine benzer olarak gerçekleşmiştir. ABD ve Hindistan ile beraber 1992 yılında gerçekleştirilen deniz tatbikatları, 2015 yılında Japonya ile genişlemiş ve 2020 yılında Avustralya ile yeni bir boyuta ulaşmıştır. 2020 Bengal Körfezi tatbikatı, QUAD üye ülkelerinden üst düzey diplomatların Tokyo'da yaptıkları bir toplantının ardından gerçekleşmiştir.

Çoklu işbirliklerinin yanında, ABD'nin Hint-Pasifik politikasının önemli bir ayağını, bölge ülkeleriyle gerçekleştirdiği tatbikatlar ve güvenlik anlaşmaları oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen anlaşmalar, Çin'e karşı koyma yeteneklerini geliştirme açısından katkı sunarken; ABD'nin bölgedeki varlığını daha da meşrulaştırmaktadır.

ABD için Hindistan, vazgeçilmez bir müttefik konumundadır. Bu nedenle ABD-Hindistan ilişkileri güvenlik dâhil her alanda gelişmiştir. 2005 yılında oluşturulan ve 2015 yılında daha da güçlü bir hale gelen Yeni Savunma İş birliği Çerçevesi (NFDC), Hint ve Pasifik Okyanusunda gerçekleştirilen deniz ve hava tatbikatlarının önemini artmasına katkı sunmuştur. Her iki ülkenin de Pasifik ve Hint Okyanuslarındaki üslere erişimi için yasal bir zemin oluşturan Lojistik Değişim Uzlaşısı Antlaşması (Logistics Exchange Memorandum of Agreement-LEMOA), 2016 yılında imza altına alınmıştır (Panda, 2016).

Ordular arası iletişim kabiliyetlerini arttırmak ve son teknoloji satışını kolaylaştırmak için 2018 yılında ABD'nin müttefikleri ve yakın ortaklarıyla İletişim Uyumluluğu ve Güvenlik Antlaşması (Communications Compatibility and Security Agreement-COMCASA) imzalanmıştır. ABD ve Hindistan donanmaları arasında 2018 Ekim ayında Goa şehri açıklarında yapılan denizaltı tatbikatı, Çin'in Hint Okyanusu'ndaki denizaltı varlığına engel olmak için atılmış önemli bir adım olarak görülmektedir (Scott, 2021). Hindistan'la gerçekleştirilen tatbikatlar ve yapılan antlaşmalar iki ülke arasındaki ilişkilere katkı sunduğu gibi Özgür ve Açık Hint-Pasifik (Free and Open Indo-Pacific-FOIP) stratejisi

dâhilinde Çin'i kuşatma stratejisine de katkı sağlamaktadır. 2019 Ağustos ayında ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı John Sullivan'ın Hindistan ziyaretinde yaptığı Çin'in Asya'ya yönelik amaçlarında başarılı olup olamayacağı noktasında Hindistan-ABD ortaklığı çok önemli bir faktördür açıklaması, Hindistan'a verilen önemi göstermektedir (The U.S. Department of State, 2021).

Hint-Pasifik ve Asya bölgesinde, Avustralya'nın stratejik konumu gidererek önemli bir hale gelmiştir. Avustralya, Hint-Pasifik kavramına resmî belgede atıf yapan ülke olmakla beraber aynı zamanda ABD'nin Hint-Pasifik politikalarını destekleyen ve onun önemli bir parçası olan ülkedir. Avustralya tarafından 2013 yılında yayınlanan savunma raporunda Hint-Pasifik kavramı 58 kez karşımıza çıkmaktadır. Çin'in bölgedeki yayılcı politikası ve artan gücüne mukabil Avustralya'yla yaşanan gerilmeler, Canberra'yı endişelendirmektedir. Bu çerçevede zaten geleneksel müttefik olan iki ülke, güvenlik ilişkilerini de giderek artırmaktadır. Hint-pasifik bölgesinde denizlerde ve havada gerçekleştirilecek ikili tatbikatlara imkân tanıyan 2011 yılında duyurulan Amerika Kuvvet Muhafaza Girişimi (The United States Force Posture Initiatives-USFPI), aynı zamanda iki ordu arasındaki ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. 2014 yılında bu girişim, imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Amerika'nın askeri mevcudiyeti bu antlaşmayla yasal bir zemine otururken; Batı Pasifik bölgelerine ve Güney Çin Denizine de yakınlaşmıştır. İki ülke arasındaki bir başka askeri işbirliği 2005 yılından beri yapılan Talisman Saber tatbikatıdır. 2 yılda bir yapılan tatbikat en son 2019 yılında yapılmıştır. Son tatbikat, yüksek seviyeli, orta yoğunluklu savaşları planlamaya ve yürütmeye odaklı, yaklaşık 34.000 askerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. ABD ve bölge ülkelerinin savunduğu seyrüsefer özgürlüğü (Freedom of Navigation Operations-FONOPs) dâhilinde, Çin'in denizlerdeki yetkisiz hak iddiaları karşısında 2019' da ABD ve Avustralya Donanması, Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı bir bölge olan Scarborough Kayalıkları yakınlarında büyük tatbikatlar gerçekleştirmiştir. Avustralya Kraliyet donanmasında bulunan Adelaide sınıflı güdümlü fırkateyni HMAS Melbourne (FFG 05) ve ABD Hint-Pasifik Komutanlığı'nda bulunan Arleigh Burke sınıflı güdümlü füze avcısı USS Preble (DDG 88) tarafından icra edilen bu tatbikat, Çin'in büyüme tepkisine neden olmuştur (Navy Recognition, 2021). 2017 yılında her iki ülkenin Savunma ve Dışişleri Bakanlarının gerçekleştirdiği geleneksel Amerika-Avustralya Bakanlar İstişare Toplantısında (The Australia-US Ministerial Consultations-AUSMIN) yasalara uygun seyrüsefer ve uçuş özgürlüğünü korumanın ve kurallara dayalı düzene

bağlı kalmanın önemine ve Hint-Pasifik bölgesinin güvenliği, istikrarı ve refahına vurgu yapılmıştır. Bu istişare toplantıları, 1985 yılından bu yana gerçekleştirilmekle beraber Hint-Pasifik ve seyrüsefer vurgusu 2017'den beri giderek önem kazanmaktadır. Bu durum, AUSMIN'in FOIP stratejisindeki önemini pekiştirmektedir (The U.S. Department of Defense, 2017).

d) AUKUS

ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine yönelik attığı diğer bir adım da AUKUS'tur. 15 Eylül 2021 tarihinde Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson ve Avustralya Başbakanı Scott Morrison'un çevrimiçi katıldıkları toplantıda ABD Başkanı Biden, AUKUS girişimini basın toplantısıyla dünyaya duyurmuştur. AUKUS girişiminin adı Avustralya (AU), Birleşik Krallık (UK) ve ABD (US) üçlüsünün adlarının kısaltmalarından oluşmuş yeni bir güvenlik paktını ifade etmektedir. Konunun uzmanları, bu girişimin Hint Pasifik bölgesinde Çin'in artan askeri etkisine karşı yapıldığını düşünmektedirler. Antlaşmanın en önemli noktasının Birleşik Krallık ve ABD'nin desteğiyle Avustralya'nın konvansiyonel silahlı nükleer enerjili denizaltı edinmesi kapsamında gerekli adımların atılması konusu olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında üç ülke arasında kuantum teknolojisi, yapay zekâ ve siber güvenlik konularında da işbirliğinin gelecek dönemde ilerletilebileceği belirtilmektedir (Örmeci, 2021, s. 10).

Antlaşmanın yapıldığı basın toplantısında açıklama yapan Avustralya Başbakanı Scott Morisson, üç ülkenin işbirliklerini bu antlaşmayla yeni bir aşamaya taşıdıklarını belirterek; üç ülkenin her zaman dünyaya benzer perspektiften baktıklarını ifade etmiştir. Morisson ayrıca Hint-Pasifik bölgesindeki gelişmelerin devlet egemenlikleri, hukuk devleti, insan onuru, demokrasi gibi ilkelere göre hareket eden her üç devletin geleceğini yakından ilgilendireceğini belirtmiştir. Açıklamanın devamında Morisson, bu bilim insanları ve savunma sanayileri arasında işbirliğinin bu antlaşmayla gelişeceğini vurgulamıştır. Bu çerçevede atılması gereken ilk adımın ülkesinin nükleer denizaltı edinmesi olacağını ifade eden Morisson, buna karşın ülkesinin nükleer silahların yayılmasına karşı olduğunun altını çizmiştir (BBC, 2021).

AUKUS girişiminin temel amacının, Hint-Pasifik bölgesinde güvenlik ve istikrarı sağlamak olduğunu söyleyen Dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson, ilk iş olarak Avustralya'nın, nükleer enerjiyle çalışan ve nükleer silah (başlık) taşımayan; nükleer enerjili denizaltı filosu edinmesi noktasında harekete geçeceklerini vurgulamıştır. Bu sayede

Birleşik Krallık'ta teknolojik gelişmelerin hızlanacağını ve yeni işlerin yaratılacağını iddia eden Johnson, bu antlaşmayla beraber üç ülke arasındaki bağın daha da artacağını vurgulamıştır.

Benzer şekilde üç ülke arasında derin bağların olduğunu vurgulayan ABD Başkanı Biden, bu antlaşmayla 21. yüzyıla daha güvenli gireceklerini belirtmiştir. Yine Biden, bu antlaşma ile Hint-Pasifik bölgesinde sadece şimdiki tehditlere karşı değil ileride oluşması muhtemel tehditlere karşı da işbirliğine yöneldiklerini belirtmiştir. Ayrıca Biden, özellikle bölgede kayda değer bir askeri varlığa sahip Fransa'nın ve Avrupalı müttefiklerinin de bu ittifaka dâhil olarak düşünülebileceğini iddia etmiştir. Biden aynı Johnson gibi, Avustralya'nın edineceği denizaltıların nükleer enerjiyle çalışan konvansiyonel silahlı olacağını, nükleer silahlı olmayacağını belirtmiştir. Son olarak Biden, QUAD ve ASEAN gibi örgütlerle de çalışmaya devam edeceklerini ifade etmiştir (The White House, 2017).

Sonuç

Asya-Pasifik bölgesi jeo-siyasi ve ekonomik açıdan ciddi potansiyele sahip bir bölge konumundadır. 2007 yılı itibariyle ABD'nin bu bölgede yer alan ülkelerle olan ticareti, Antarktik'e oranla % 50 daha fazladır. ABD için dünyada hızla büyüyen on ihracat pazarının altı tanesi Asya'da olmakla beraber ABD'nin ihraç ettiği ürünlerin %60'ı bu bölgeye gitmektedir. Bölge aynı zamanda dünyanın en büyük ordularının altısına (Çin, Güney Kore, Kuzey Kore, Vietnam, ABD, Hindistan), dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine, dünyanın nükleer silah üreten sekiz ülkesine ev sahipliği yapmaktadır.

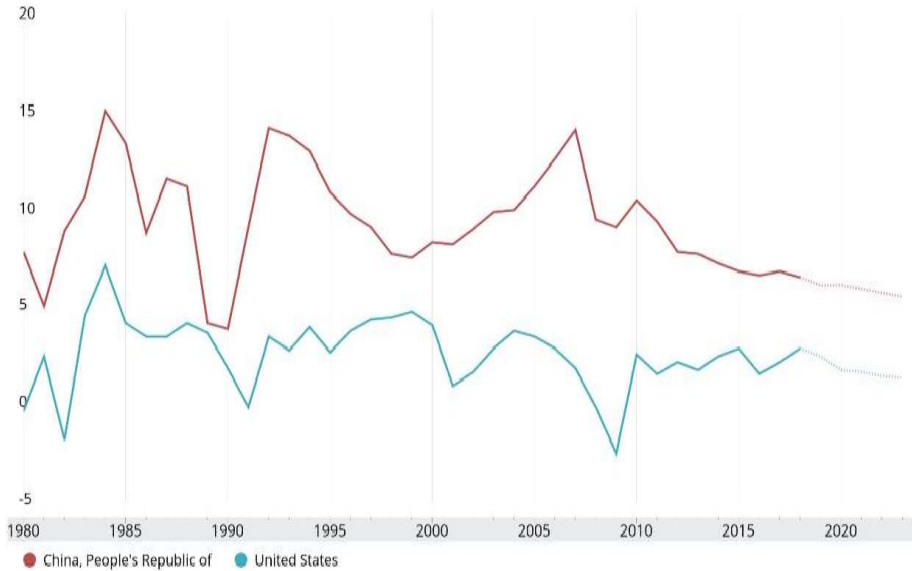
Son 40 yılda Asya-Pasifik ülkeleri bağımsız olmaya başlayınca ABD, bu ülkelerle diplomatik ilişkiler inşa etmeye başlamış ve uluslararası düzeni ve barışı sağlama noktasında yıllar içerisinde çok daha önemli bir rol üstlenmiştir. ABD askeri ve ekonomik hegemon olarak pek çok Pasifik ülkesi ile uğraşmak zorundadır. Çünkü bu ülkelerin çoğu düşük gelir seviyesine sahip, büyük nüfuslu ülkelerdir. ABD'nin Pasifik toprakları ile sınırlarının olması, bu bölgeyi ABD'nin stratejik çıkarları için önemli kılmaktadır. ABD, bu bölgedeki gücünü geliştirip koruyamadığı takdirde küresel hegemonyası ve egemenliği tehlike altına girecektir.

Asya Pasifik Bölgesinde yaşanan güç mücadelelerinden biri de ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşlarıdır. Çin, ABD'de dâhil olmak üzere diğer devletleri kendine çekmektedir (Bergsten, 2018, s. 13). Kuşak Yol Projesi, Made in China 2025 gibi projelerle kendi duruşunu güçlendirmeye yönelik adımlar

atan Çin, ABD'yi tedirgin edip; güç kaybı hissine sokmaktadır. Çin'in Made in China 2025 programına karşın ABD'nin önlem alması gerektiğini ifade eden uluslararası ekonomi konularında yetkili isim Robert Lighthizer, Çin'in hızlı tren, uçak parçaları, robotik, yapay zekâ gibi alanlarda ön saflarda olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle 5G teknolojisini örnek almaya çalışan Çin'i, gözlemlemiştir ve ABD'nin Çin'in hedeflerini engellemeye yönelik çalışmalar içerisinde olduğu kaydedilmiştir (Kaya, 2019, s. 22).

Amerika Birleşik Devletleri arasındaki güç mücadelesinin diğer bir sebebi de ABD'nin dış ticaret açığıdır. Çin'in ABD'den ithalatı, ABD'nin Çin'den ithalatından daha azdır. Dış ticaret açığından doğan korkular ve Çin'e olan bağıllık, ticaret savaşlarının tercihi değil, bu korkulara verilen bir cevap ve zorunluluğun olduğunu göstermektedir (Lemieux, 2018). Her iki ülkenin 2017 yılı itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla rakamları karşılaştırıldıklarında ABD 19,39 trilyon USD tutarına sahipken Çin, 12,24 trilyon USD tutarına sahiptir. Bergsten (2018)'e göre her ne kadar Amerika yüksek yatırım seviyeleri ve ticaret hacmiyle büyük bir ekonomi olmaya devam etse de ABD'nin 2018 yılının üçüncü çeyreğinde tahmin edilen yıllık büyüme oranı %3,5 altında kalarak %3,4 olmuştur.

Her iki taraf için ticaret savaşları negatif bir ortak özelliğe sahiptir. Fakat ekonomik büyüklük açısından ABD'nin aşağısında kalan Çin için büyüme hızı, farklı beklentilere neden olmaktadır. Hatta 2029 yılında Çin büyüme rakamlarıyla ABD'yi geçecektir.

©IMF, 2018, Source: World Economic Outlook (October 2018)

Tablo 1: Çin-ABD GSYİH Büyüme Oranları (IMF, 2018).

Asya-Pasifikte Çin'in, Kuşak ve Yol girişimi, Xi Jinping yönetimindeki Komünist Partisi'nin otoriter bir yönetimi benimsemesi, askeri ihtirasları, Güney Çin Denizi'ndeki uzlaşmaz tutumu, Çin'in dünyada etkisini arttıran diğer gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu gelişmeler başta ABD olmak üzere Güney Kore'yi, Japonya'yı ve ASEAN ülkelerini, bölgedeki stratejik dengeye daha fazla önem vermeye itmektedir. Bu çerçevede ASEAN ve diğer Asya ülkelerinin savunma harcamalarını arttırmaları ve Japonya'nın askeri gücünü yeniden yapılandırma girişimi dikkat çekicidir. Yine Tayvan'ın, Çin karşısında caydırıcılığını arttırmak ve gücünü pekiştirmek amacıyla ABD'den sağladığı modern silahlar, büyük önem taşımaktadır. Bu gelişmeler ışığında ABD, Hindistan'ı bölgede denge unsuru olarak değerlendirerek, Asya-Pasifik terimi yerine Hint-Pasifik terimini kullanmaya başlamıştır.

ABD'nin, Asya-Pasifik bölgesindeki politikalarının stratejik etkilerini dengeleme ve bütünleştirme noktasında yeni bir yol haritasına ihtiyacı vardır. Bu durumu birkaç madde de şöyle sıralayabiliriz;

- Çin ve diğer olası muhalif ülkeler ile terörle mücadele ekseninde güvenlik ilişkisi oluşturulmalı, daha şeffaf askeri planlama ve eylemler yapılarak ekonomik işbirliği arttırılmalıdır.
- Demokratik olmayan ülkelerle stratejik ortaklıklar oluşturulmalı, ekonomik piyasalara açılmaları için teşvik edilmelidir.
- Filipinler ve Tayland'da demokrasi ve demokratik ilişkiler geliştirilmelidir.
- Japonya, Güney Kore ve Asya'daki demokrasiyi benimsemiş ülkeler ile demokratik dayanışma ve askeri ilişkiler geliştirilmelidir.

Dünyanın karşılıklı destek sağlayan, tutarlı ilkleri olan dış politikalar oluşturabilme noktasında ABD'nin desteğine ihtiyacı vardır. Her ne kadar günümüzde ABD ekonomik problemlerle uğraşan bir ülke izlenimi verse de hâlihazırdaki bu durum, ekonomideki verimin düşmesi ya da kültürel yozlaşmanın sonucu değil; ABD'nin siyasi sistemdeki sorunları onarmadaki kabiliyetini kaybetmesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bunlar da, farklı hükümetler tarafından oluşturulan farklı politikalar nedeniyle ABD'yi bölgede istikrarsız kılmaktadır.

Kaynakça

- Bergsten, C. F. (2018). China and the United States: The contest for global economic leadership. *China and World Economy*, 26(5), 12-37.
- Buzan, B. (2013). The Asia-Pacific: What sort of region in what sort of world? C. Brook ve A. McGrew (Ed.), *Asia-Pacific in the new world order*. Routledge.
- Caşın, M. H. (2003). Küreselleşmenin doğu ve güneydoğu Asya'nın güvenlik stratejilerine yansımaları. Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik: Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, İstanbul. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Chellaney, B. (2007). 'Quad initiative': An inharmonious concert of democracies". *Japan Times*. Erişim: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2007/07/19/commentary/quad-initiative-an-inharmonious-concert-of-democracies/>
- Clinton, H. (2011). America's Pacific century. *Foreign Policy*. Erişim: <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>
- Çalık, N. (2013). Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 Eylül sonrası Asya pasifik politikası. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Çam, E. (2000). *Siyaset bilimine giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Çokgüçlü, Y. (2022). Asya pasifik ve Hint pasifik'te ABD öncülüğünde geliştirilen ittifakların (Aukus-The Quad) ABD-Çin ilişkilerine etkisi. *International Journal of Social Sciences*.
- Erkan, A. Ç. ve Ateş, A. (2019). Will Russia be a threat to China? Sino-Russian energy relations via energy weapon model. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(36), 431-445.
- Ekrem, N. H. (2006). Türk-Çin ilişkilerinin gelişmesi. *Uzak Doğu-Pasifik Araştırmaları Masası*, 22.
- Gottemoeller, R. (2015). The role of the United States in Asia Pacific security. The U.S. Department of State. Erişim: <https://2009-2017.state.gov/t/us/2015/239922.htm>
- Gözen, R. (2018). *Amerikan dış politikası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hubersky L. (1998). Avrupa ve Asya-Pasifik Bölgesinde Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Avrasya Etütleri*, 14.
- International Monetary Fund-IMF. (2018). Erişim: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/09/24/world-economic-outlook-october-2018>
- Karaca, R. K. (2003). *Dünyadaki yeni güç Çin tek kutuptan çift kutuba*. İstanbul: Sanat Yayıncılık.

- Kaya, M. (2019). A.B.D-Çin ticaret savaşları ve Türkiye. Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi,2, 18-30.
- Koyuncu, M. C. (2021). Amerika Birleşik Devletleri'nin Hint pasifik bölgesinde Çin'i çevreleme politikası. Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 5(1), 13-47.
- Kugelman, M. (2021). What to expect from Lloyd Austin's trip to India. Foreign Policy. Erişim: <https://foreignpolicy.com/2021/03/18/india-lloyd-austin-visit-defense-security-biden-indo-pacific/>
- Külebi, A. (2006). Avrasya'da stratejik mücadele. Cumhuriyet Strateji, 100, 16-17.
- Lemieux, P. (2018). How's your trade war going. Regulation. Erişim: <https://www.cato.org/regulation/summer-2018/how-trade-war-going>.
- McDougall, D. (2021). Dünya siyasetinde Asya pasifik. İstanbul: Astana Yayınları.
- Navy Recognition. (2021). USS preble and hmas melbourne conducted fonop in the south China sea. Erişim: <https://www.navyrecognition.com/index.php/news/defencenews/2019/may/7105-uss-preble-and-hmas-melbourne-conducted-fonop-in-the-south-china-sea.html>
- Örmeci, O. (2021). ABD dış politikasında öncelikli gündem Asya-pasifik. Bilge Strateji, 12(22), 9-18.
- Panda, A. (2016). India, US sign logistics exchange agreement: What you need to know. The Diplomat, Erişim: <https://thediplomat.com/2016/08/india-us-sign-logistics-exchange-agreement-what-you-need-to-know/>
- Pamir, N. (2005). Enerji politikalar ve küresel gelişmeler. Stratejik Analiz, 6(68), 57-73.
- Scott, D. (2020). US strategic re-positioning to the "indo-pacific": A Paradigm shift. A. Rossiter ve B. J. Cannon (Ed.), Conflict and cooperation in the Indo-pacific: New geopolitical realities, Routledge.
- Strother, J. (2021). Top US officials in Asia on first overseas visit. VOA News, Erişim: <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/top-us-officials-asia-first-overseas-visit-0>
- Taştekin, Ş. (2009). Asya-pasifik bölgesindeki gelişmeler ve bunların türkiye'nin güvenliğine olan etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze Üniversitesi SBE.
- Temiz, S. (2019a). ASEAN yolunda maphılndo: Malezya, Filipinler ve Endonezya arasında pan-malayizm temelli güneydoğu Asya teşkilatı ve güneydoğu Asya bölgeselciliğine etkisi. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 227-252.

- Temiz, S. (2019b). ASEAN'ın bölgesel sorunların çözümüne yönelik sistematiği ve bu bağlamda ASEAN-Çin ilişkileri'ne bir bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(4), 1319-1343.
- The British Broadcasting Corporation-BBC. (2021). Aukus: UK, US and Australia launch pact to counter China. Erişim: <https://www.bbc.com/news/world-58564837>
- The U.S. Department of Defense. (2017). Joint statement AUSMIN 2017. Erişim: <https://www.dfat.gov.au/geo/united-states-of-america/ausmin/Pages/joint-statement-ausmin-2017>
- The U.S. Department of Defense. (2019). Indo-pacific strategy report: Preparedness, partnerships, and promoting a networked region. Erişim: <https://media.defense.gov/2019/Jul/01/2002152311/-1/-1/1/DEPARTMENT-OF-DEFENSE-INDO-PACIFIC-STRATEGY-REPORT-2019.PDF>
- The U.S. Department of State. (2021). Milley describes Indo-Pacific region as U.S. military's 'main effort'. Erişim: <https://www.defense.gov/Explore/Features/story/Article/2015053/milley-describes-indo-pacific-region-as-us-militarys-main-effort/source/GovDelivery/>
- The White House. (2021). National security strategy of the United States of America. The White House. Erişim: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wpcontent/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- Torun, E. (2006). Asya-pasifik bölgesindeki çıkar çatışmaları ve Türkiye'nin güvenlik boyutuna yansımaları. *Genelkurmay Başkanlığı Yayınları Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(7).
- Yamazawa, I. (2000). *Asia pacific economic cooperation (APEC)*. London: Routledge.
- Xingchun, L. (2021). US-Japan-India-Australia alliance stillborn. *Global Times*, Erişim: <https://www.globaltimes.cn/content/1142495.shtml>

Extended Abstract

The beginning of the 21st century witnessed developments that the USA was not very pleased with. After the September 11 attacks, the USA declared war on terrorism and invaded Afghanistan and Iraq. Although it achieved great military success with its great economy and advanced technology, it could not achieve the same success in the diplomatic field. When it is seen that the military successes it has achieved in Iraq are not sustainable, it is understood that

the fact that makes the USA a world power is its foreign policy skills.

The interest and attraction from the Atlantic to the Pacific was realised as a result of the political transformations after the Cold War. Polarisation trends and global leadership debates highlighted the Asia-Pacific axis in the 1990s as a new stage and application area for a script with plenty of actors. In a sense, the Asia-Pacific region is seen as an area to manage the global balance.

In the search for a new order, strategies for the future are also carried out over the Asia-Pacific. When we look at the Asia-Pacific axis, within the framework of concepts such as global power, a leading actor in international balances, global leadership and polarisation, which essentially cover regional power, Japan, China, and Russia are the countries that stand out with their great economic structures as well as the role of the USA in the region.

In this context, in US foreign policy and defence, the Asia-Pacific or, as the US has recently expressed, the Indo-Pacific region continues to grow. The USA, which has reduced its military presence in countries such as the Middle East region and Afghanistan in recent years, is increasing its presence and military presence in the Asia-Pacific region. In this direction, the USA shows its power with the agreements and pacts it has made with its allies in the region against the rising power of the region, China.

The purpose of this article is to examine the policies followed by the United States of America towards the Asia Pacific region, which has gained importance in world geopolitics in the last 20 years. In this article, the policies developed by the USA towards the Asia-Pacific region within the framework of the US foreign policy change depending on the period and conditions in which it is located.

In the conclusion part of our study, there is no doubt that the economic and military struggles in the Asia-Pacific region and the reflections of these struggles on the international system will be at the forefront of the issues that will occupy our agenda in the field of international relations in the coming years. The power struggle between China and the USA, which is rising economically and militarily, and possible implications for where this situation can be addressed are expressed in this section.